

Νά! ὁ σκοπὸς ποὺ ἐπιδιώκουμε.

Μιά δικαιολογημένη πεποίθηση στὸν ἑαυτό τους καὶ στὴν ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τῶν Διαλεχτῶν φιλοδοξεῖ νὰ στερεώσει τὸ βιβλίον τῶν διαλεχτῶν καὶ τῶν φωτισμένων νεωτεριστῶν, ποὺ μεταξὺ μας βέβαια θὰ ὑπάρχουν, ἂν ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐκράτησε τοῦ κάκου στὸ χέρι τοῦ Διογένη τὸ κλεφτοφάναιο καὶ χρόνι τῶρα γελιότανο, βρίσκοντας τὸν ἄνθρωπο, ποὺ πρέπει νὰ δουλέψει γιὰ τὴ δημιουργία ἐνὸς μέλλοντος, καὶ σὲ πρόσωπα, ποὺ ἔχουν τὸ μυαλὸ θετικὸ καὶ ἔτοιμο, καὶ πρόθυμο, κρύβουν ὅμως στὰ στήθια τους τιποτένια ψυχὴ μικροσυμφεροντολόγου.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Στὸν πῦρ μεγάλο φωνοκλῆ τῆς Πόλης σκύλο
Βραβεῖο βάλθηκε. Μὴν τὰ ρωτᾷς,
Τὸ κέρδισε τῆς Πόλης γαζετιάς
Τὸν Παλαμᾶ μας κροῖοντας ζωῖλο.

A. E.

ΣΤΑ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

(Σημειώματα ταξιδιωτῆ)

Πάρο, Ὀκτώβρης 1906.

Ταξιδεύουμε γιὰ τὴν Πάρο. Ἄμ' ἀφήσαμε τὸ λιμάνι τῆς Σύρας καὶ ἐπεράσαμε τὸ Γαῖδαρο, καὶ τ' Ἀσπρονήσια, τὰ νησάκια ποὺ φράζουν τὴν ἑξέτα του, κατὰ τὸ Β.Α. ἀντικρίζουμε τίς δανταλένιες τῶν βουνῶν τῆς κορφῆς. Ἀριστερὰ τῆς ἡ Ἀξιά, ἀριστερώτερα ἡ Δῆλο, ἡ Μύκονο, ἡ Τῆνο, ἡ Ἄντρο καὶ δεξιὰ ἡ Σίφνο, δεξιότερα ἡ Σέρφο, τὰ Θερμιά καὶ ἡ Τζιά, φαίνονται πὺς σχηματίζουνε ἕνα μεγάλο κύκλο, μὲ τὴ Σύρα στὴ μέση, σὰν ἀληθινὲς Κυκλάδες καὶ πὺς βαστάζουνε σὰν πλατεῖες κολῶνες τὸ γαλαξίον οὐρανόν.

Ἀλλὰ δὲν κάνουν πραγματικὸ κύκλο. Γιατὶ τὰ τέσσαρα τελευταῖα νησιά ἔρχονται ἴσια γραμμὴ μὲ τίς Κάβο-Κολῶνες, ἐνῶ ἡ Δῆλο, ἡ Μύκονο, ἡ Τῆνο καὶ ἡ Ἄντρο σχηματίζουν ἄλλη εὐθεῖα μὲ τὴν Εὐβοία. Καὶ σὲ ἄλλη γραμμὴ, καθέτη ὅμως σ' αὐτὲς, βρίσκεται ἡ Μήλο, ἡ Κίμωλο, ἡ Πάρο καὶ ἡ Ἀξιά, ἐνῶ πίσω τους σὲ ἄλλη παράλληλη μὲ αὐτὴ γραμμὴ ἡ Φυλέαντρο, ἡ Σίκινο καὶ ἡ Νιό, πίσω ἀπ' αὐτὲς στὴ γραμμὴ ἡ Σαντορίνη καὶ ἡ Ἀ-

μοργό τὸ τελευταῖον κατὰ τὴ Ἀνατολὴ καὶ πρὸ πρῶτον ἡ Ἀνάφη, τὸ τελευταῖον κατὰ τὸ Νοτιὰ δωδεκάνησο. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ νησιά οἱ γεωλόγοι πιστεύουν πὺς εἴταν μιά φορὰ σμιγμένα μὲ τὴν Ἀττικὴ καὶ τὴν Εὐβοία καὶ πὺς φοβεροὶ σεισμοὶ τὰ συντρίψανε σὲ τόσα κομμάτια καὶ πλημμύρισε τὴν ἄβυσσο ποὺ σχηματίστηκε ἀναμεταξύ τους ἡ γαλανὴ θάλασσα ποὺ ἔγινεν ὕστερα τὸ μνημὲν τοῦ Αἰγία, καὶ ἐπῆρε τὸν ὄνομά του.

*

Σὲ δύο ὥρες φτάνουμε στὴν Παρκιά. Τὸ βαπόρι ρίχνει ἀγκυρά καὶ διπλωρῶνει στὴν ἀποβάθρα τῆς παραλίας, γιὰ νὰ φορτώσῃ βρελίκια μεγάλα μὲ κρασί, τῆς Οἰνοποιτικῆς Ἑταιρίας, ποὺ πῆρε φέτο ὅλη τοῦ νησιοῦ τὴν παραγωγή. Τὸ βαπόρι μένει τέσσερις ὥρες, καὶ ἀνεδοκατεβαίνουν πολλοὶ Παριανοὶ τίς σκάλες του καὶ μὲ περιέργεια τὸ παρατηροῦνε, γιατί φαίνεται πὺς ποτὲ δὲν ἔχουν ταξιδέψει. Καὶ ἀφήνουνε βαθύτατη ἐντύπωση τὰ μεγάλα μαῦρα μάτια, τὸ ὠραῖο πρόσωπο, τὸ λιγερὸ ἀνάστημα, τ' ἀφροπλάσματα λαμικὰ καὶ μαυροφορεμένων ἀδερφάδων, ποὺ μὲ τόση ἀπλότητα παρατηροῦν τίς μηχανές του.

Πατὰ στὴ στεριά. Μὲ συναρπάζει ὁ κάτασπρος κολοσσὸς τῆς Ἑκατομυλιανῆς, τῆς Παναγίας ποὺ θὰ εἶχε ἄλλοτε ἐκατὸ πύλες καὶ σὰ γίγαντας στέκει δίπλα ἀπ' τὴν πράσινη πόλη καὶ τὴν παρκατέκει μετὰ τὴ μεγάλη χάρη της. Γιατὶ καὶ αὐτοὶ οἱ ἄπιστοι τὴ φοβήθηκαν, τὴ σεβάστηκαν καὶ πολλές φορὲς ἐγλύτωσε τὴν Πάρο ἀπ' τῶν κουρασῶν καὶ τῶν Τούρκων τοὺς κατατρεγμούς. Ἡ Ἑκατομυλιανὴ χτίστηκε στοὺς πρώτους τοῦ χριστιανισμοῦ χρόνους ἀπ' τὴ Ἀγία Ἐλένη, καθὼς λένε, κατὰ τὸ σκίδιο τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἀρχιτέχτονα πῶφικας καὶ αὐτὴ. Εἶναι ὁ μόνος βυζαντινὸς ναὸς ποὺ ὑπάρχει στὰ δωδεκάνησα. Καὶ χρησιμίσανε γιὰ τὴν κατασκευὴ της κολῶνες ποὺ τίς ἐπῆραν ἀπ' τοὺς ἀρχαίους ναοὺς, καὶ τὴν Ἀγία Τράπεζα τὴ σκεπάζει μονοκόμματο μαρμαρίνο κοδοῦκλιο, στηριγμένο καὶ αὐτὸ σὲ ἀρχαῖες κολῶνες. Καὶ ἀπὸ κάτω ἀπ' τὴν Ἀγία Τράπεζα εἶναι πηγὰδι μὲ νερό, παντοτεινὸ ἀγίασμα. Ἡ παλαιότητα τῆς Ἑκατομυλιανῆς φαίνεται καὶ ἀπ' τὸ ὅτι ἔχει χωριστὰ δωμάτια γιὰ τοὺς ἀκατηχουμένους καὶ σ' ἕνα δωμάτιο δίπλα ἀπ' αὐτὰ εἶναι μιά μεγάλη κίτρινη κολυμπήθρα, σὲ σκῆμα σταυροῦ, μὲ μιά κο-

λωνίτσα στὴ μέση ποὺ μπαίνουν οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ μαζί πολλοὶ καὶ βαφτίζεσταν.

Ἔχει ἀκόμα θαματούργη φήμη ἡ μεγαλόχαρη καὶ τίς 15 Αὐγούστου, τὴ μνήμη της, ἔρχονται ἀπ' τὰ πέρατα τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀπ' τὴν Ἑλευτέρη Ἑλλάδα, πολλοὶ χριστιανοὶ νὰ τὴν προσκυνήσουν. Τὰ περισσότερα σπίτια τῶν Παριανῶν γίνονται ξενοδοχεῖα τίς ἡμέρες ἐκεῖνες. Ἀλλὰ καὶ στὴν καιρὸ τῆς σκληρῆς εἴτανε θαματούργη ἡ χάρη της καὶ εἶχε πολλὰ καὶ ἀπ' τοὺς ἀπίστους τάματα. Σώζεται ἀκόμα κρεμασμένο στὸ γυναικίει ἕνα ἅγιο κόνισμα, τάξιμο Τούρκου πλοίαρχου, ποὺ κινυνεύοντας νὰ πνιγῇ εἶχε παρακαλεσθῇ στὴ χάρη της καὶ ἐσώθηκε. Καὶ δεξιὰ, στὴν κάτω γωνιά του, εἶναι ζωγραφισμένο τὸ τούρκικο πλοῖο μὲ τὸ μισοῦργαρο στὴ σημαία του. —Καὶ γέροι, ποὺ ζοῦνε ἀκόμα, δηγοῦνται πὺς εἶχαν ἀκούσει ἀπ' τοὺς γέρους πατεράδες τους, πὺς στὸν καιρὸ τους, εἶχεν ἔρθῃ ἀπ' τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς, ἕνα τούρκικο καράβι γεμῆτο μὲ δῶρα στὴν Παναγίαν, ποὺ τῆς ἔφερνε ἕνας μπέης μὲ τὸ γιό του. Γιατὶ τὸ μπεγέπουλο εἶτανε βαρεῖα ἄρρωστο, σὲ βαθεῖα ριγμένο βύθισι καὶ ἀπ' ὅλους τοὺς γιατροὺς ἀπολπισμένο, ποὺ ὁ πατέρας του ἀπολπισμένος καὶ αὐτὸς γιὰ τοῦ μονάρχου παιδιοῦ τὸν κίνυνον, εἶχε κατεβῇ στὸ περιβόλι νὰ πάρῃ τὸν ἀέρα του, ἔταν τὸν πλησιάζει ὁ περιβολάρχης του καὶ τοῦ λέγει: Μπέη μου, στὸν τόπο μου τὴν Πάρο, ἔχουμε μιά Παναγιά θαματούργη, ποὺ τὴ λέν Ἑκατομυλιανή, παρακάλεσου σ' αὐτὴ μὲ τὴν καρδιά σου καὶ θὰ σοῦ σώσῃ τὸ χαϊδεμένο σου παιδί. Καὶ ὁ μπέης ἀμέσως γονατίζει καὶ μὲ ὅλη του τὴν καρδιά κάνει στὴ Δέσποινα τὴν προσευχή του. Δὲν ἐπρόφτασε νὰ σηκωθῇ καὶ τοῦ φωνάζουν πὺς ὁ γιός του ἐξήνησε καὶ θέλει νὰ τὸν ἰδῇ. Ἀνεβαίνει καὶ ἀκούει ἀπ' τοῦ παιδιοῦ τὸ στόμα, πὺς μιά μαυροφόρα, πολὺ ὁμορφὴ γυναίκα, τὸν εἶχε πάρει ἀπ' τὸ χέρι καὶ περπατώντας τὸν ἀπάνω στὴ θάλασσα, τὸν ἐπῆγε σὲ μακρινὸ νησί, τὸν ἔμπασε σὲ μιά μεγάλη ἐκκλησίαν καὶ τὸν ἔβαλε νὰ προσκυνήσῃ μιά εἰκόνα ποὺ τῆς ἔμοιαζε. Καὶ σὺν ἔγινε καλὰ τὸ μπεγέπουλο καὶ ἔρθαν ἐδῶ μὲ τὸ καράβι, ἀμέσως γνώρισε τὸ νησί, τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν εἰκόνα καὶ τὸ εἶπε στὸν πατέρα του.

*

Ἡ Παρκιά ζαπλώνεται σ' ἐπίπεδο μέρος καὶ φτάνει ὡς τὴ θάλασσα, διαφορετικὰ ἀπ' τὰ περισσότερα νησιά τοῦ Αἰγαίου, ποὺ γιὰ τὸν φόβο τῶν

τυχε νὰ τρομάξῃ καὶ ὁ Ἀντρέας. Λαφιάστηκε, ἀναγκάστηκε νὰ σταθῇ, καθῆκε χάμω, πρόσμενε νὰ τοῦ περάσῃ, ζαλισμένος, μὲ τὰ γόνατά του κομμένα. Ἡ πλάνη ποὺ τόσες φορὲς τὸν ἀπονάρκωσε, τὸν ἀπονάρκωνε φαίνεται καὶ τώρα. Δὲν καταλάβαινε πὺς γιὰ νὰ παραγῇ σὲ τέτοιον βαθμὸ ἀπὸ μιά ὄρνιθα, ἔπρεπε ἡ καρδιά του καὶ νὰ χῆ, ἔπρεπε νὰ πάσκη ἀπὸ κανένα νόσημα τῆς καρδιάς. Ἐννοίωσε μονάχα πὺς τὸν ἔβλαψε, καὶ ἄρχισε, ἄμα συνεπῆρε, νὰ πλέκη χίλιους στοχασμούς. Φιλοσοφοῦσε ὁ Ἀντρέας. Φιλοσοφοῦσε καὶ λογάριζε πὺς ἀπ' ὅλα τὰ κανόνισα, ὅλα τὰ ταχῆα τῆς ζωῆς, τὸ πρῶτον τρομερώτερον, τὰ κατανίκητο εἶναι καὶ ποὺ λέγεται ξαφνικόν, δηλαδή τὸ πρῶτον τὸ ἀπρόδλεφτο ποὺ σοῦ γίνεται ὅταν ἐσύ δὲν τὰ παντῆσαι, ἕνα πρῶτον ποὺ ἀπὸ καθαφτὸ δὲν ἔχει σημασία, ποὺ εἶναι μπόσικο, τιποτένιο, ἀνόητο, σὰν τὴν ὄρνιθα στὸ βουρμάκι, σὰν τὴν πέτρα στὴν στράτα, ἕνα πρῶτον ποὺ μπορεῖ καὶ διόλου νὰ μὴ εἰ πειράξῃ, ποὺ μπορεῖ ὅμως καὶ νὰ σὲ σκοτώσῃ. Ποιὰ δύναμη, ποῖο χέρι θὰ τὸ κατορθώσῃ ποτὲς νὰ μὴ ποδίσῃ τὰν ἐμπόδιο, καὶ ὅσο δὲν μὴ ποδίζεται, ὅσο ἀσφάλεια δὲν ὑπάρχει, ὅσο δὲ βρέθηκε ὁ κανόνας τῆς σωτηρίας, ὁ κανόνας ποὺ καὶ τὸ ξαφνικὸν τὸ ξεξαφνίζει, τί σημαίνει γιὰ τὸν ἄνθρωπο ζωὴ;

Ὁ Ἀντρέας ἄδικο δὲν εἶχε καὶ σωστὰ φιλοσοφοῦσε. Τὸ ξαφνικὸν ἐκεῖνο μὲ τὴν ὄρνιθα, ποὺ καταντοῦσε καὶ κομικόν, τοῦ ἔκαμε κακὸ περισσότερον ἀπ' ὅτι νόμιζε. Ἀλήθεια ποὺ γιὰ νὰ τοῦ κάμῃ κακόν, ἔπρεπε ὁ δύστυχος ἀπὸ τότες ἄσκημα νὰ τὰ πηγαίνει. Φαντάζεται ὅμως κανεὶς, σὲ τέτοια νοσηρὴ διάθεση, τί ἐντύπωση ἔμελλε νὰ τοῦ δώσῃ τὸ χειροῦργημα ποὺ ἀνυπόμονα τὸ καρτεροῦσε ἡ Κατινούλα καὶ ποὺ τότε μὲ ὁ Ἀντρέας. Μὰ τὸ ναί, τυχερὸς μὲ τοὺς γιατροὺς δὲν εἴτανε τοῦ σκακτέψανε τὴν Κατινούλα, τὴν ἀφάνισαν καὶ τὸν ἴδιον μὲ τὰ βάσανα καὶ τὴν ἀντάρα. Ὅταν ἔφτασε στὸ Χαμονοκόρι, ὅταν εἶδε ἀναστημένη τὴν Κατινούλα, ἔλπιε μιά στιγμή πὺς τέλειωσε μὲ τοὺς γιατροὺς. Τὸ ἤξερε ὡς τόσο τί τοῦ εἶχε πεῖ στὸ Μπ... ὁ κ. Σεβιλῆς: τὸ ἤξερε πόσο τὸ λαχταροῦσε καὶ ἡ Κατινούλα τὸ χειροῦργημα, ποὺ τόβλεπε πᾶς ὁ γιατρεὶα τῆς τελειωτικῆς, σὰν εἶδος νίκης, γιατί τὸ κάτω κάτω μ' ὅλη τὴν καλητέρεψή της, ἡ ἀκράτεια ξακολουθοῦσε, ὁ φούσκα πάντα τῆς ἀνοιχτή, καὶ τὸ καταλάβαινε ὁ Ἀντρέας πὺς ἀδύνατο νὰ μείνῃ ἔτσι τὸ παιδί. Καὶ ὅμως ἔλπιζε, χωρὶς νὰ τὸ ξεδιαλίσῃ τί ἐλπίζει. ἔλπιζε ἀραγὲς νὰ σιάξῃ μοναχὴ της, ἡ ἐλπίζει νὰ τὸ ξεχάσουνε καὶ ὁ γιατρός καὶ ἡ ἄρρωστη μαζί; Βέβαιον

εἶναι πὺς δὲν τολμοῦσε λέξῃ νὰ ξεστομίσῃ γιὰ τὸ ζήτημα, ὅστες ἀπὸ καὶ ποὺ ἔγινε τὸ περασμένο καλοκαίρι, τὴν πέμτη, τρεῖς τοῦ Τρυγητῆ. Τὸ θωρεῖς ὁ δύστυχος γιὰ δυστύχημα νὰ πῇ τὸ λόγο του, νὰνακατεφτῇ στὴ δουλειά, καὶ ἀπὸ τῆλλο μέρος ἔλεγε πὺς καὶ νὰ σπαλῇ κακὰ ἔκανε. Ὅτι καταπαίστηκε, γύρισε στὸ στραβόν. Μόνον τὴν τρίτη, ἔξη τοῦ Μάρτη, σὰν τὴν εἶδε ληθαργημένη, ἀποσωμένη, φωτίστηκε γιαικάς καὶ τὴ γλύτωσε. Ναί, μὰ τότες τὸν ἐβοήθησε ἡ ἀπελπισία, τοῦ κατέθηκε ἀκαταμάχητη δύναμη. Τώρα τὸν νοιώθῃ ἄχ! πὺς δύναμη πᾶς δὲν εἶχε, πὺς ἡ δύναμή του φτερουγιστὰ τὸν ἔφριε καὶ ἐφῆγε ἀπὸ τὸ ἀψυχωμένο τὸ κορμὶ του.

Δύναμη, ἀντὶς τὸν Ἀντρέα, εἶδε ἡ Κατινούλα. Ἐβλεπε καὶ κάποιον μαργιολῆ. Ἐπειδὴ τὸ μυρίστηκε πὺς φοβότανε ὁ ἀφέντης. Τὴν τρίτη, τέσσερις τοῦ Σταθροῦ, σὺ γύρισε ὁ Ἀντρέας ἀπὸ τὸν περίφημον τὸν περίπατον τῆς ὄρνιθας, τοῦ ἀνοῖξε ὀμίλια ἡ Κατινούλα, βρίσκοντας ἀφορμὴν στὴ μερομηνία τὴν ἴδια, σὲ τίς τέσσερις τοῦ Σταθροῦ, ὅπου χειροουργήθηκε, λέει, στὸ Μπ..., ἐδῶ καὶ δύο χρόνια. Τοῦ θυμισε τὸ ταξίδι τους, δὲν μπόρεσε νὰ μὴν πῇ καὶ τίς δυσκολίες, καὶ τὰ χίλια τὰ ξαφνικά ποὺ τοὺς ἔρτανε στὸ φοβερό τους ἐκεῖνο τὸ ταξίδι. Τὰ δηγότανε